

**KIRSAL KESİMDE ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN ÇEVRESEL TUTUMLARININ
EBEVEYN EĞİTİM DÜZEYİNE GÖRE İNCELENMESİ (ERZİNCAN ÇAYIRLI ÖRNEĞİ)**

*SURVEY OF THE ELEMENTARY STUDENT'S ENVIRONMENTAL ATTITUDES BY
LEVEL OF THEIR PARENTAL EDUCATIONAL LEVEL IN RURAL AREAS (ERZİNCAN
ÇAYIRLI CASE)*

Celal NAVRUZ

Milli Eğitim Bakanlığı Erzincan / Üzümlü Üzümlü İmam-Hatip Ortaokulu Sosyal Bilgiler
Öğretmeni, celal-nevruz@hotmail.com, Erzincan / Türkiye

Prof. Dr. Erdal AKPINAR

Erzincan Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilgiler Eğitimi ABD, eakpinar@erzincan.edu.tr,
Erzincan/Türkiye

ÖZ

Bu araştırmada kırsal kesimde ortaokul öğrencilerinin çevresel tutumlarının ebeveyn eğitim düzeyi açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma örneklemini, 2014-2015 eğitim öğretim yılında Erzincan ili Çayırli ilçesinde öğrenim görmekte olan toplam 383 ortaokul öğrencisi oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak demografik soruların bulunduğu kişisel bilgi formu ile Uzun ve Sağlam tarafından geliştirilen Çevre Tutum Ölçeği (ÇTÖ) kullanılmıştır. Araştırmada çevresel tutumun yanı sıra, çevresel tutumun alt boyutlarından olan çevresel davranış ve çevresel düşünce de ölçülmeye çalışılmıştır. Veriler, SPSS 17.00 programı ile analiz edilmiştir. Araştırma bulgularına göre, öğrencilerin baba eğitim düzeyi ile çevresel tutumları arasında anlamlı fark olduğu tespit edilmiştir. Babası lise ve üzeri eğitim düzeyinde olan öğrencilerin çevresel tutumları, babası diplomasız olanlardan daha yüksektir. Anne eğitim düzeyi ile çevresel tutum arasındaki ilişki açısından ise anlamlı bir farklılık bulunmadığı tespit edilmiştir. Ancak öğrencilerin anne eğitim düzeyi ile çevreye karşı düşünceleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Anneleri ilkökul mezunu olanların, anneleri diplomasız olanlara göre daha yüksek çevresel düşünce ortalamasına sahip oldukları görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Çevresel Tutum, Kırsal Kesim, Erzincan, Ortaokul Öğrencileri.

ABSTRACT

In this survey it was aimed that survey of middle school students' environmental attitudes by level of their parental educational level in rural areas. The sample of the research consisted of a total of 383 middle school students studying in the province of Çayırli, Erzincan province in the academic year of 2014-2015. As the data collection tool Environmental Attitude Scale (CAS) which included personal information form with demographic questions and developed by UZUN and SAĞLAM was applied. In this survey in addition to the environmental attitude, the environmental behavior and the environmental thinking from the sub-dimensions of environmental attitude were also tried to be measured. The data were analyzed with the SPSS 17.00 program According to research findings, it was found that there was significant difference between the level of students' fathers and their environmental attitudes. Environmental attitudes of students, whose fathers have a high school or above education, are higher than those students whose father have no diplomas. There was no significant difference in terms of the relationship between mother education level and environmental attitude. However, there was a significant difference between the mother education level of students and their perceptions towards the environment. Those who have primary school graduate mothers. Mothers of those who graduated from primary school seem to have a higher environmental thinking average than those without a diploma.

Key Words: Environmental Attitude, Countryside, Erzincan, Secondary School Students.

1. GİRİŞ

Günümüzün giderek küçülen dünyasında çevre, insanların ortak kullanım alanı haline gelmiştir. Özellikle teknolojik gelişmeler ve bilimsel alanda kat edilen mesafe dünyayı küçük bir köye dönüştürmüştür. İnsanların çevre ile olan ilişkilerinde bu gelişmelerin etkisi büyüktür. İnsanoğlu varoluşundan buyana doğa ile etkileşim halindedir. Dünyanın son hali, bu etkileşimin bir sonucudur (Aksu, 2009). İnsan ve yaşadığı çevre ayrılmaz bir bütündür. Bu bütünlük çerçevesinde insanın doğayla etkileşimi kaçınılmazdır (Kocataş, 2006). İnsan, doğayla etkileşimi çerçevesinde doğadan etkilenir, doğayı etkiler, bozar ve kirletir. Çevrenin bozulması, insanoğlu için yaşamsal öneme haiz olan doğal ortamın tahrip edilmesi anlamına gelmektedir (Yalçın, 1993).

Doğal ortamın bozulmasının canlıların yaşam koşulları için ciddi bir tehdit oluşturduğu durumlarda, çevrenin korunmasına yönelik yaptırımlar önem kazanır. Canlıların yaşam faaliyetlerini sürdürebilmeleri için gerekli olan doğal ortamın bozulması, toplumun gerçekleşmesi beklenen refah düzeyinden faydalanmasını engeller. Ekonomik gelişmelerin toplumsal açıdan faydalı olabilmesi için, kalkınma hamlelerinin gerçekleştirilmesinde çevreye zarar vermeme temel ilke olarak kabul edilmelidir. Bu ilkeler, yaşanabilir bir dünyanın kazanılmasıyla özdeşdir (Batak, 2011).

Artan çevre sorunlarını tespit etme ve bu sorunlara çözüm bulmaya yönelik çalışmaların 1970'lerden itibaren siyaset, bilim ve eğitim alanlarında yoğunlaştığı görülmektedir. Stockholm'de 1972 yılında düzenlenen Birleşmiş Milletler İnsan Çevresi Konferansı, Birleşmiş Milletler Ortak Geleceğimiz Raporu (1982) ve Rio Konferansı (1992) gibi etkinlikler bunların başında gelir. Birleşmiş Milletler İnsan Çevresi Konferansı'nda insanlığın çevreyi korumak, geliştirmek ve gelecek kuşaklara temiz bir çevre bırakmak zorunda olduğu belirtilerek, insanların çevresel tutumlarına dikkat çekilmiştir (Ünal ve Dımışkı, 1999). Her insanın içinde yaşadığı çevreyi koruması ve geliştirmesinde etik değerler açısından sorumlulukları vardır (İlgaz, Bilgili 2006). Bu durum, çevre ile yakından ilişkisi olan Sosyal Bilgiler eğitimcilerini çevresel tutum üzerinde çalışmaya sevk etmiştir.

Son yıllarda dünya ile birlikte ülkemizde de çevre sorunları artış göstermiştir. Buna karşı birtakım yasal düzenlemeler yapılmış, içinde yaşadığımız çevrenin korunması bir vatandaşlık görevi sayılmıştır. İyi bir vatandaş çevre konusunda sorumluluklarını yerine getirir. Ötekine karşı saygılı, çevresiyle olumlu iletişim içerisinde, çevresinde karşılaşılabileceği her türlü kişisel veya sosyal sorunları çözebilecek bilgiye ve tecrübeye sahiptir (Akpınar ve İçen, 2012). Sosyal, kültürel, ekonomik vb. hayatın her alanında yeterli çevre bilincinin kazandırılması, çevrenin korunması ve artan çevre kirliliğinin önlenmesi açısından oldukça önemlidir. Çevre konusunda üzerine düşen görevleri yapan, çevreyi koruyan onun bir parçası olduğu bilinciyle hareket eden bireyler yetiştirmek, çevre sorunlarının çözümünde etkili bir yoldur. Bireylerin çevre konusunda bilinçlendirilmesi ve onların tutumlarının olumlu yönde değiştirilmesi gerekmektedir. Çevresel tutum konusundaki başarı, bireylerin bu konudaki tutumlarının tespit edilip olumlu yönde değiştirilmesine bağlıdır (Aslan, Sağır ve Cansaran, 2008). Çevreye karşı olumlu bir tutum geliştirme kapsamında diğerlerinin düşüncesini anlama anlamına gelen demokrasi ve hoşgörünün toplumda yaygınlaşması ve benimsenmesi için okullara ve öğretmenlere büyük görevler düşmektedir (Bektaş Öztaşkın ve İçen 2014).

Çevrenin yakın gelecekteki durumu, yeni nesillerin çevreye karşı tutumlarının nasıl olacağıyla yakından ilgilidir. Gelecek kuşakların çevreye özen göstermeleri için çevreyle ilgili çalışmalara erken yaşlarda başlanması büyük önem taşır. Nitekim Çocukluk Birliği (Childhood Alliance) adlı kuruluş, bu dönemin kritik dönem olduğunu belirtmektedir (Gökçe, Kaya, Aktay ve Özden, 2007). Ülkemizde ilkokulu tamamlayan bireyler, okuryazarlığın yanında hayatta başarılı olmanın yollarını da öğrenmiş olur. Bu kapsamda ilk ve ortaokul eğitiminin amaçları arasında doğaya sevgi ve saygı duyan, tarihsel ve kültürel mirasa sahip çıkan, çevresindeki canlı ve cansız varlıklara değer veren, doğal kaynakları tutumlu kullanan bireylerin yetiştirilmesi de vardır (Vural, 2003).

Günümüzde hemen herkes ekolojik dengenin bozulmasından, hava, su ve toprak kirliliğinden, küresel ısınmadan, hormonlu besinlerden, nüfus artışından, bitki ve hayvan türlerinin yok edilmesinden yakınmaktadır. Bu durum sosyal medyada ve üniversitelerde yapılan tartışmaların da ana gündem maddesidir (Altunoğlu, Atav, 2009). Esasen toplumu oluşturan her bireyin çevresel risklerin farkına varması, çevre koruma duyarlılığına sahip olması ve bu alanda çaba göstermesi toplumsal bir görev olarak karşımıza çıkmaktadır (Bodur, 2010).

Uluslar varlıklarını devam ettirmek istiyorlarsa, doğalarının sürdürülebilirliğini garanti etmek zorundadırlar. Bu ise, doğal çevreyle etkileşim halinde olan kişilerin yanı sıra, her türlü kurumun ve kuruluşun eğitilmesiyle mümkündür. Bunu sağlamanın en doğru yolu, bireylere çocukluktan itibaren olumlu çevresel tutum

kazandırmaktır. Bireylere olumlu çevresel tutum kazandırmada ve bilgilendirmede gönüllü kuruluşların rolü oldukça önemlidir. Bu kuruluşların en önemli işlevlerinden biri, çevrenin korunması için toplumun değişik kesimleri arasında dayanışmayı sağlamak olmalıdır. Bir diğer işlevi ise halkı bilgilendirerek çevre ile ilgili faaliyetlere katılımı sağlamaktır. Ancak bu şekilde halkın çevre sorunlarına daha bilinçli şekilde sahip çıkması mümkün olacaktır (Tombul, 2006). Son zamanlarda artan pek çok hastalık ve sağlık probleminin temelinde, çevre sorunları yatmaktadır. Çevresel tutumun gelişmesi ile insan arzu ettiği sağlıklı çevrede yaşayabilecektir (Sayan, 2013).

1.1. Sayıtlar

1. Seçilen araştırma yöntemi, bu araştırmanın amacına, konusuna ve araştırma problemine uygundur.
2. Öğrenciler, çevresel tutum ölçeğini ve demografik sorular içeren tanıtım formunu içtenlikle cevaplamışlardır.

1.2. Sınırlılıklar

1. Araştırma 2014-2015 eğitim ve öğretim yılına ilişkin verilerle sınırlıdır.
2. Araştırma, Erzincan iline bağlı Çayırılı ilçesinde eğitim gören toplam 410 ortaokul öğrencisi ile sınırlıdır. Bu öğrencilerin 383'üne ulaşılabilmektedir.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Deseni

Bu çalışma, betimsel türde bir araştırmadır. Betimsel araştırmalar, verilen bir durumu olabildiğince tam ve dikkatli bir şekilde tanımlar. Eğitim alanındaki araştırmada en yaygın betimsel yöntem, tarama çalışmasıdır. Bu tür araştırmalar bireylerin, grupların ya da fiziksel ortamların çeşitli özelliklerini özetler (Büyüköztürk, 2008).

2.2. Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu 2014-2015 eğitim/öğretim yılında Erzincan ilinin Çayırılı ilçe merkezi ve bu ilçeye bağlı köylerde eğitim-öğretim gören ortaokul öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırma, sekiz ortaokulda yürütülmüştür. Araştırmaya konu olan toplam öğrenci sayısı 508'dir. Örneklem yöntemimizle seçtiğimiz şubelerdeki ortaokul öğrenci sayısı 413, anket uygulanan toplam öğrenci sayısı ise 383'tür. Anket, aynı gün ve aynı saatte uygulanmıştır. Örneklem miktarının belirlenmesinde Çıngı'dan uyarlanan örneklem evreni temsil etme tablosundan yararlanılmıştır (Büyüköztürk, 2008). Araştırmaya katılan öğrencilerin baba eğitim durumuna göre frekans ve yüzde dağılımları Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1 Öğrencilerin Ebeveyn Eğitim durumuna Göre Frekans ve Yüzde Dağılımı

Değişken	Alt Düzey	N	%
Baba Eğitim	Diplomasız	40	10.4
	İlkokul Mezunu	171	44.6
	Ortaokul Mezunu	101	26.4
	Lise +	71	18.5
	Toplam	383	100.0
Anne Eğitim	Diplomasız	90	23.5
	İlkokul Mezunu	239	62.4
	Ortaokul Mezunu	33	8.6
	Lise +	21	5.5
	Toplam	383	100.0

Çalışma grubundaki öğrencilerin değişkenlere göre frekans ve yüzdeleri Tablo 1'de verilmiştir. Buna göre; Öğrencilerden 40'ının (% 10.4) babası diplomasız, 171'inin (% 44.6) babası ilkokul mezunu, 101'inin (% 26.4) babası ortaokul mezunu, 71 öğrencinin (% 18.5) babası lise ise ve üzeri okul mezunudur. Öğrencilerden 90'ının (% 23.5) annesi diplomasız, 239'unun (% 62.4) annesi ilkokul mezunu, 33'ünün (% 8.6) annesi ortaokul mezunu, 21'inin (% 5.5) annesi ise lise ve üzeri okul mezunudur.

2.3. Araştırma Verilerinin Toplanması ve Verilerin Çözümlemesi

Araştırmada aşağıdaki veri toplama araçları kullanılmıştır.

Kişisel Bilgi Formu: Öğrencilerin cinsiyetleri ve aileleriyle ilgili demografik bilgilerin derlenmesi için tarafımızdan geliştirilmiştir. Öğrencilerin kendileri ve ebeveynlerinin eğitim durumuyla ilgili demografik sorular bulunmaktadır.

Çevresel Tutum Ölçeği (ÇTÖ): Öğrencilerin çevre duyarlılıklarını ölçmek için, Uzun ve Sağlam tarafından geliştirilen, 27 sorudan oluşan bir ölçektir.

Uzun ve Sağlam (2006)'ın yapmış olduğu çalışmada, tutumun düşünce ve davranış boyutu incelenmiştir. Araştırmacılar, anketin ortaokul öğrencilerine uygulanabileceğini belirtmişlerdir. İlköğretim ve ortaöğretim öğrencileri için hazırlanmış olan ÇTÖ ile ortaokul öğrencilerinin çevreye yönelik düşünceleri ve çevresel davranışları ölçülmeye çalışılmıştır. ÇTÖ'de olumlu cümlelere 5'le 1 arasında, tersine çevrilen ifadelerde ise 1 ve 5 arasında puanlar verilerek, her bir öğrenci için bir çevresel tutum puanı elde edilmiştir. Ölçeğin tamamından alınabilecek maksimum puan 135, minimum puan 27'dir. Ölçeğin ilk 13 maddesi Çevresel Davranış Alt Ölçeğini, ikinci 14 maddesi Çevresel Düşünce Alt Ölçeğini, toplam 27 madde ise ÇTÖ'ni oluşturur. Ölçeğin güvenilirlik katsayısı (Cronbach Alpha) .80 ve (Sperman Brown İki Yarı Test Korelasyonu) .76 bulunmuştur. Ölçeğin alt boyutları olan Çevresel Davranış alt ölçeğinin güvenilirlik katsayıları (Cronbach Alpha) .88 ve (Sperman Brown İki Yarı Test Korelasyonu) .81, Çevresel Düşünce alt ölçeği (Cronbach Alpha) .80 ve (Sperman Brown İki Yarı Test Korelasyonu) .75 bulunmuştur. Elde edilen bulgular ölçeğin ve alt boyutlarının güvenilir olduğunu göstermektedir. Ölçek Kaiser Mayer Olkin katsayısı ve Barlett testi ile kontrol edilmiştir. Ölçeğin ortaokul öğrencilerine uygulanabilmesi uygun görülmüştür (Uzun ve Sağlam, 2006). Yapmış olduğumuz çalışmada ise Cronbach alfa güvenilirlik katsayıları; ÇTÖ için 0.78, Çevresel Davranış Alt Ölçeğinde 0.82 olarak belirlenmiştir.

Araştırmada, öğrencilere uygulanan kişisel bilgi formu ve ÇTÖ'nden elde edilen veriler, Statiscal Package For Social Sciences (SPSS) 17.00 paket programı ile analiz edilmiştir. Saçılma grafiğine bakılarak, verilerin analizinde parametrik ve nonparametrik testler kullanılmıştır. Çevresel davranış ve çevresel tutumun normal dağılım gösterdiği araştırmada (Çevresel Davranış normallik düzeyi: .435 ve Çevresel Tutum normallik düzeyi: .745), verilerin homojenlik durumlarına da bakılarak parametrik testler kullanılmıştır. Öğrencilerin ebeveyn eğitim düzeyi değişkenine göre çevresel davranış ve çevresel tutumlarını belirlemek için Tek yönlü ANOVA (Baba Çevresel Davranış homojenlik: .357, Anne Çevresel Davranış homojenlik: .249; Baba Çevresel Tutum homojenlik: .366, Anne Çevresel Tutum homojenlik: .625) kullanılmıştır.

Verilerin normallik düzeyinin altında olduğu Çevresel Düşünce (Normallik: .008) Alt ölçeği analizinde ise nonparametrik testler olan Mann-Whitney U testi ve Kruskal-Wallis H testi kullanılmıştır. Verilerin karşılaştırılmasında anlamlılık düzeyi .05 olarak kabul edilmiştir. Son olarak bu istatistiksel tekniklerden elde edilen veriler tablolaştırılmış ve yorumlanmıştır.

3. BULGULAR VE YORUM

Bu başlık altında araştırma problemi için toplanan verilerden elde edilen bulgular tablolaştırılmış, açıklanmış ve yorumlanmıştır. Ayrıca sözü edilen değişken, öncelikle çevresel davranış alt ölçeği, ardından çevresel düşünce alt ölçeği, son olarak ise ikisinin toplamından oluşan tutum ölçeği ile değerlendirilmiştir.

3.1. Araştırma Sorusu 1: Öğrencilerin çevreye karşı tutumlarında, baba eğitim düzeyine göre anlamlı bir farklılık var mıdır?

Tablo 2. Öğrencilerin Baba Eğitim Düzeyine Göre Çevresel Davranışlarına İlişkin Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Ortalama Kare	F	P
Gruplar Arası	433,956	3	144,652	1,370	,251*
Grup İçi	40008,863	379	105,564		
Toplam	40442,820	382			

*p > .05

Öğrencilerin baba eğitim düzeyi ile çevresel davranışlarına ilişkin ANOVA testi sonuçları Tablo 2'de gösterilmiştir. Test sonuçları, öğrencilerin baba eğitim düzeyine göre çevresel davranışları arasında anlamlı bir farklılığın olmadığını göstermektedir (f3-379:1.370, p > .05). Bu sonucu Bildik (2011)'in çalışması desteklemektedir.

Tablo 3. Öğrencilerin Baba Eğitim Düzeylerine Göre Çevreye Karşı Düşünceleriyle İlgili Kruskal Wallis Testi Sonuçları

BABA EĞİTİM	N	Ortalama Sıra	X ²	Sd	p	Mann Whitney U
Diplomasız	40	144,38	8,80	3	,032*	1-2
İlkokul m.	171	199,73				1-3
Ortaokul m.	101	190,92				1-4
Lise +	71	201,74				
Toplam	383					

*p<.05 1=(diplomasız), 2=(ilkokul mezunu), 3=(ortaokul mezunu), 4=(Lise ve üzeri okul mezunu)

Öğrencilerin babalarının eğitim durumu ile çevreye karşı düşünceleri arasındaki ilişkiyi gösteren Kruskal-Wallis H testi sonuçları Tablo 3'te gösterilmiştir. Test sonuçlarına göre, öğrencilerin babalarının eğitim durumu ile çevreye karşı düşünceleri arasında anlamlı bir farklılık vardır(X²(2): 8,80, p < .05). Farkın kaynağını bulmak için, tek tek Mann-Whitney U testi yapılmıştır. Mann-Whitney U testi sonuçlarına göre anlamlı farklar, babaları diplomasız öğrenciler ile, ilkokul mezunu, ortaokul mezunu, lise ve üzeri mezun olanlar arasındadır.

Sıra ortalamalarına göre, babası lise ve üzeri mezunu olan öğrencilerin sıra ortalamaları (201,74), ortaokul mezunu (190,92), ilkokul mezunu (199,73) ve diplomasız (144,38) olan öğrencilerden daha yüksektir.

Tablo 4. Öğrencilerin Baba Eğitim Düzeyine Göre Çevreye Karşı Tutumlarıyla İlgili Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Ortalama Kare	F	P	Anlamlı Fark
Gruplar Arası	1812,504	3	604,168	2,843	,038*	
Grup İçi	80554,044	379	212,544			1-4
Toplam	82366,548	382				

* p < .05 1=(diplomasız), 2=(ilkokul mezunu), 3=(Ortaokul mezunu), 4=(Lise ve üzeri okul mezunu)

Baba eğitim düzeyine göre öğrencilerin çevreye karşı tutumlarına ilişkin Tek Yönlü ANOVA testi sonuçları Tablo 4'te gösterilmiştir. Baba eğitim düzeyine göre, öğrencilerin çevreye karşı tutumları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. F(3, 379)=2,843, p<.05. Farkın kaynağını bulmak için yapılan Scheffe testinin sonuçlarına göre, babası lise ve üzeri eğitim düzeyinde olan öğrencilerin çevresel tutumları (\bar{X} =96.55, S=12.95), babası diplomasız olanlardan (\bar{X} =88.38 S=15.315) daha yüksektir.

Özdemir (2003), Uluçınar, Sağır, Aslan ve Cansaran (2008), Şahin ve Erkal (2010), Aydın ve Çepni (2010), Gök'ün (2012) çalışmaları bu bulguları destekler niteliktedir. Sadık ve Sarı (2007), Gökçe, Kaya, Aktay ve Özden (2007)'in yaptıkları çalışmalarda ise baba eğitim düzeyinin öğrencilerin çevresel tutum puanlarını etkilemediği görülmektedir.

3.2. Araştırma Sorusu 2: Öğrencilerin çevreye karşı tutumlarında, anne eğitim düzeyine göre anlamlı bir farklılık var mıdır?

Tablo 5. Öğrencilerin Anne Eğitim Düzeyine Göre Çevreye Karşı Davranışlarıyla İlgili Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Ortalama Kare	F	P
Gruplar Arası	453,598	3	151,199	1,433	,233*
Grup İçi	39989,222	379	105,512		
Toplam	40442,820	382			

*p > .05

Öğrencilerin anne eğitim düzeyi ile çevresel davranışlarına ilişkin ANOVA testi sonuçları Tablo 5'te gösterilmiştir. Test sonuçları, öğrencilerin anne eğitim düzeyi ile çevresel davranışları arasında anlamlı bir farklılığın olmadığını göstermektedir (F₍₃₋₃₇₉₎:1.433, p > .05). Yani, kırsal kesimde öğrencilerin anne eğitim düzeyleri, onların çevreye karşı davranışlarını etkilememektedir.

Tablo 6. Öğrencilerin Anne Eğitim Düzeyine Göre Çevreye Karşı Düşünceleriyle İlgili Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

ANNE EĞİTİM	N	Ortalama Sıra	X ²	Sd	P	Mann-Whitney U
Diplomasız	90	154,03	17,77	3	,000*	1-2
İlkokul m.	239	209,57				
Ortaokul m.	33	183,14				
Lise +	21	168,64				
Toplam	383					

*p<.05 1=(diplomasız), 2=(ilkokul mezunu), 3=(Ortaokul mezunu), 4=(Lise ve üzeri okul mezunu)

Öğrencilerin annelerinin eğitim durumu ile çevreye karşı düşünceleri arasındaki ilişkiyi gösteren Kruskal-Wallis H testi sonuçları Tablo 6'da gösterilmiştir. Test sonuçlarına göre öğrencilerin annelerinin eğitim durumu ile çevreye karşı düşünceleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur (X²(2): 17,77, p <.05). Farkın kaynağını bulmak için tek tek Mann-Whitney U testi yapılmıştır. Mann-Whitney U testi sonuçlarına göre anlamlı farklar, anneleri diplomasız olan öğrenciler ile, ilkokul mezunu olanlar arasındadır. U=7607,00, p<.05. sıra ortalamaları dikkate alındığında, anneleri ilkokul mezunu olanların (178,05), anneleri diplomasız olanlara göre (130,36) daha yüksek ortalamaya sahip oldukları görülmektedir.

Tablo 7. Öğrencilerin Anne Eğitim Düzeyine Göre Çevreye Karşı Tutumlarıyla İlgili Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Ortalama Kare	F	P
Gruplar Arası	1158,885	3	386,295	1,803	,146*
Grup İçi	81207,664	379	214,268		
Toplam	82366,548	382			

*p > .05

Öğrencilerin anne eğitim düzeyi ile çevresel tutumlarına ilişkin ANOVA testi sonuçları Tablo 7'de gösterilmiştir. Test sonuçları, öğrencilerin anne eğitim düzeyine göre çevresel tutumları arasında anlamlı bir farklılığın olmadığını ortaya koymaktadır (F₍₃₋₃₇₉₎:1.803, p > .05). Buna göre, kırsal kesimde öğrencilerin anne eğitim düzeyleri onların çevreye karşı tutumlarını etkilememektedir.

Aslan vd. (2005), Sadık ve Sarı (2007), Gökçe, Kaya, Aktay, Özden (2007), Uluçınar, Sağır, Aslan ve Cansaran (2008), Kahyaoğlu ve Özgen (2009), Çepni ve Aydın (2010) ve Bildik'in (2011) araştırmaları bu bulguları desteklemektedir. Eser (2012) ise, öğrencilerin anne öğrenim durumlarının çevre sorunları hakkındaki görüşlerini etkilediği sonucuna ulaşmıştır.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmada Erzincan ilinin Çayırlı ilçesindeki ortaokul öğrencilerinin ebeveyn eğitim düzeyine göre çevreye yönelik tutumları belirlenmeye çalışılmıştır. Çevre kavramı, başlıca çevre kirliliği çeşitleri ve bunların kaynakları üzerinde durulmuştur. Araştırmada çevresel tutumun yanı sıra, çevresel tutumun alt boyutlarından olan çevresel davranış ve çevresel düşünce de ölçülmeye çalışılmıştır.

Çalışmada baba eğitim düzeyinin öğrencilerin çevresel tutumlarını ve düşüncelerini anlamlı yönde etkilediği görülmüştür. Baba eğitim düzeyi öğrencilerin çevresel tutum ve düşüncelerini etkilemekte, baba eğitim düzeyi ile çevresel davranış arasında ise anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

Araştırma sonuçlarına göre, ortaokul öğrencilerinin anne eğitim düzeyi onların çevresel tutumlarını etkilememektedir. Bu durum, çevresel davranış için de söz konusudur. Gökçe vd. de (2007) bu sonucu desteklemektedir. Diğer yandan anne eğitim düzeyinin öğrencilerin çevresel düşüncelerini etkilediği görülmektedir.

Bu sonuçlar çerçevesinde aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir:

- ✓ Öğrencilerin çevresel tutumları ile ebeveynleri arasındaki ilişkiyi farklı boyutlarda ele alan yeni akademik çalışmalar yapılabilir. Ayrıca benzer araştırmalar; okulöncesi, ilkokul, ortaokul, ortaöğretim, yükseköğretim ve yaygın eğitim kurumlarında da yapılabilir.
- ✓ Bu çalışma, kırsal kesim öğrencilerinin çevre duyarlılığını tespit etmek amacıyla yapılmıştır. Bu bağlamda, kırsal ve kentsel kesime yönelik karşılaştırmalı yeni bir çalışmanın yapılması faydalı olabilir.

- ✓ Araştırmada çevresel tutumun davranış ve düşünce boyutu ele alınmıştır. Tutumun duyu boyutuna yer verilmek suretiyle, çevresel duyu alanında yeni bir çalışma yapmak mümkündür. Çevrenin korunması ve yaşatılması vurgusu önem arz etmektedir.
- ✓ Bu araştırmada evren olarak Erzincan ili Çayırlı ilçesi seçilmiştir. Benzer araştırmaları farklı yörelerimizde yürütmek mümkündür. Böylece Türkiye'nin değişik kesimlerinde yaşayan öğrencilerin çevre tutumları tam ve doğru olarak tespit edilebilir.
- ✓ Kırsal kesimde yaşayan ilköğretim öğrencilerine ve ebeveynlerine yönelik proje ve etkinliklerle çevreyle ilgili olumlu tutumların geliştirilmesi sağlanabilir.

KAYNAKÇA

- Akpınar, E. & İçen, M. (2012). "Küresel Vatandaşlık Eğitiminin Uluslar Arası Sorunların Çözümündeki Rolü", Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 5 (2): 277 – 290.
- Aksu, Y. (2009). "Fen ve Teknoloji ile Sınıf Öğretmenlerinin Çevre Sorunlarına Yönelik Tutumlarının Belirlenmesi (Burdur İli Örneği)", Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.
- Altunoğlu, B. D. & Atav, E. (2009). "Ortaöğretim Öğrencilerinin Çevre Risk Algısı", Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 36, 1-11.
- Aydın, F. & Çepni, O. (2012) "İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Çevreye Yönelik Tutumlarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi (Karabük İli Örneği)", Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi, 18, 189-207.
- Batak, B. (2011). "Yeşil Bayraklı Eko-Okullarla Normal Eko-Okulların Çevreye Yönelik Bilinç Düzeylerinin Karşılaştırılması", Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Bektaş Öztaşkın, Ö. & İçen, M. (2015). "Ortaokul Öğrencilerinin Hoşgörü Eğilimleri İle Demokrasi Alguları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi", Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi, 7 (1):33-38.
- Bodur, G. (2010). "Hemşirelik Öğrencilerinin Çevre Duyarlılığına İlişkin Görüşleri", İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hemşirelik Öğretimi ABD, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Büyüköztürk, Ş. (2008). Bilimsel Araştırma Yöntemleri, Pegem Akademi Yayıncılık, 9.bs., Ankara.
- Gök, E. (2012). "İlköğretim Öğrencilerinin Çevre Bilgisi ve Çevresel Tutumları Üzerine Alan Araştırması", Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Konya.
- Gökçe, Nazlı, Kaya, Erdoğan, Aktay, Sayım, Özden, Muhammet, (2007). "İlköğretim Öğrencilerinin Çevreye Yönelik Tutumları", İlköğretim Online E- Dergi, 6(3), 452-468.
- Ilgaz, S. & Bilgili, T. (2016). "Eğitim ve Öğretimde Etik", Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi, 1 (14), 200-210.
- Kocataş, A. (2006). Ekoloji ve Çevre Biyolojisi, Ege Üniversitesi Basımevi, 9. Baskı, İzmir.
- Oktay, A., Uluçınar Sağır, Ş., Cansaran A. (2008). "Çevre Tutum Ölçeği Uyarlanması ve İlköğretim Öğrencilerinin Çevre Tutumlarının Belirlenmesi", Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi 25, 283-295.
- Özdemir, A. (2003). "İlköğretim sekizinci sınıf öğrencilerinin çevre bilgi ve bilinçlerinin araştırılması", Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Sadık, F. & Sarı, M. (2008). "Sınıf Öğretmeni Adaylarının Çevre Sorunlarına Yönelik Tutumları Ve Çevre Bilgisi Düzeyleri", XVII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi (Sözlü Bildiri), Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Sakarya.
- Sayan, B. (2013). "Hemşirelik Öğrencilerinin Çevresel Risk Algısı ve Çevresel Tutumlarının Belirlenmesi", İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Şahin, H. & Erkal, S. (2010). "The attitudes of middle school students towards the environment. Social Behavior and Personality", 38(8):1061-1072.
- Tombul, F. (2006). "Türkiye'de Çevre İçin Eğitime Verilen Önem", Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

- Uzun, N. & Sağlam, N. (2006). "Orta Öğretim Öğrencileri İçin Çevresel Tutum Ölçeği Geliştirme ve Geçerlilięi", Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 30, 240-250.
- Ünal, S. & Dımışkı, E. (1999). "Unesco-Unep Himayesinde Çevre Eğitiminin Geliřimi ve Türkiye'de Ortaöğretim Çevre Eğitimi", Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 16, 142-154.
- Vural, M. (2003). En Son Değişiklikleriyle İlköğretim Okulu Programları, Yakutiye Yayıncılık, Erzurum.
- Yalçın, C. (1993). "Çevre Duyarlılığı ve Eğitimi", Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.